

DRUŠTVENIK

LETO 1932 — ŠTEVILKA 12

Mladinske knjižnice

O nobeni panogi ljudsko prosvetnega dela nismo v našem listu že toliko pisali kot ravno o knjižničarstvu. K temu nas sili na eni strani dejstvo, da se ravno pri nas knjižničarstvo zadnja leta žal tako zanemarja, na drugi strani pa globoko prepričanje, da je knjiga bila, je in tudi bo največje in najvažnejše vzgojno in poučno sredstvo. To pa ne velja samo za odrasle, temveč še v mnogo večji meri za mladino.

Majhnega otroka uče in vzgajajo starši, cerkev in šola, ko pa zapusti šolo, tedaj začenjajo vsi trije činitelji v večji ali manjši meri izgubljati vpliv nanj. Šoli odrasla mladina, zlasti fantje, zičenjajo hoditi po svojih potih in rečemo lahko, da so ravno ta leta, nekako od 14—20, za mnoge najbolj odločilna, večkrat naravnost usodna. Ako je v tej dobi prepuščena mladina sama sebi ali pa celo pogubnemu vplivu slabe družine, tedaj — gorje ji! Vsa naša skrb mora biti zato posvečena brigi, da dobi mladina tudi v teh letih dobrega in zanesljivega vodnika in spremljevalca, ki ji ne bo nadležen in ki mu bo zaupala. Ta vodnik in prijatelj pa more biti v teh letih v prvi vrsti — dobra knjiga.

Književnost je kulturni zaklad vsakega naroda in v njej se izraža vse njegovo čustvovanje in stremljenje, zato knjiga niti in ne more biti le last nekaterih izbranih, last maloštevilnih izobražencev, temveč svojina prav vsega naroda, vseh slojev in stanov, iz katere tudi črpajo vsi sloji in stanovi. Dobra knjiga v srcih budi in vzgaja zmisel za vse dobro in lepo ter ga s tem nečete in v neprisiljeni obliki odvraca od vsega slabega. Ljubitelj dobrega čtiva bo zato le redko zašel na slaba pola. So leta v življenju mladine, zlasti fantovske, ko ne

veruje nikomur, ne staršem, ne učiteljem in ne dušnim pastirjem, in v takih letih bo obdržala fanta na površju v prvi vrsti dobra knjiga.

Nima pa knjiga le tolik vzgojni pomen, temveč tudi poučnega. Ljudska šola nudi otrokom razmeroma jako malo znanja in še to izpuhti navadno že v par letih po odhodu iz šole. Šola ustvarja le nekako podlago, na katero pa mora zidati potem človek sam še naprej, če hoče, da bo kos današnjemu trdemu boju za obstanek. Le kdor bo svoje znanje neprestano utrjeval in ga množil, bo temu današnjemu življenjskemu boju kos, sicer bo ostal zadaj, daleč zadaj. In kdo naj zopet nudi mladeniču in mladenki to najpotrebnejše znanje, če ne knjiga?

Eno najnujnejših, najpotrebnejših in najvažnejših ljudsko-prosvetnih del je zato, da vzgojimo že v otroku ljubezen do knjige in do branja in da posvečamo prav temu zlasti veliko pozornost v letih, ko postaja iz otroka fant, dekle. V tem pogledu se je pri nas doslej grešilo silno veliko. Časih je mnogo tega dela vršil »Orel«, danes sta pa prepuščena oba samemu sebi, zlasti tam, kjer še ni fantovskih in dekleških odsekov in krožkov. Prav bistvena dolžnost naših društev je zato, da se resno pobrigajo tudi za te, štirinajst- do dvajsetletne fantiče in deklīče. Najbolj se bomo pobrigali zanje, če jih pritegnemo v območje naše knjižnice. Ne čakajmo jih, kdaj bodo sami prišli po knjige. Tega navadno sploh ne bodo storili, ker so preboječi, zato jih moramo poiskati sami, sami jim moramo knjigo ponuditi.

Pa niti do 14. leta ne smemo čakati, temveč pritegnimo k društveni knjižnici polagoma že ljudskošolske otroke, na kar bodo ostali potem stalni in redni

njeni obiskovalci. Seveda pa moremo to storiti le tedaj, ako jim moremo tudi res kaj nuditi. In prav tu je menda najbolj občutljivejša Ahilova pela naših knjižnic, kajti celo tiste, ki so sicer še zadovoljivo preskrbljene s knjigami, pa mladinskih oddelkov sploh nimajo, ker se za otroke nikoli brigale niso, češ, saj dobre knjige v šoli. Kdor pozna revščino naših šolskih knjižnic in za neprimerno šaro, ki jo kupujejo navadno dandanes učitelji za šolske knjižnice, bo vedel, da šolske knjižnice v otrokih veselje do branja prej zamore, kot pa razvijejo.

Enako važno je pa seveda tudi, da znajo knjižničarji z mladino prav postopati in ravnati. Ne odrekajte mladini knjig z izgovorom, da bi se z njo »pohujšala«. Slaba in pohujšljiva knjiga sploh nima mesta ne doma in ne v društveni knjižnici. Gre le za to, ali bo otrok knjigo razumel ali ne. Že takoj prva leta po zapustitvi osnovne šole se začnejo v mladini odpirati pogledi v življenjske skrivnosti in prevažno je zato, da pride mladina vanje v lepi, plemeniti, umetniški obliki, ne pa za skednji potom kvantačev in klafačev. Ne odrekajte zato tudi mladini »ljubezenskih« zgodb, »romanov« in podobnih knjig, če so lepi, dostojni, plemeniti in ne predstavljajo

pohotnosti, kakor dela to žal toliko modernih pisateljev. Roman, naših realistov, Jurčiča, Kersnika, Detela, Stritarja, nekaj Tavčarjevih, Trdinove zgodbe in slične knjige so za to doraščajočo mladino naravnost potrebne, ker jih bodo pohujšanja obvarovale. Pretrana ozkostrčnost je v tem pogledu prav tako škodljiva, kakor prevelika širokogrudnost. Tudi v tem pogledu bi morale naše društvene knjižnice vršiti prevažno in izredno plemenito kulturno in vzgojno nalogo. Le pogledjmo, kako so danes v tem pogledu zapuščeni in prepuščeni največjim nevarnostim na p. zlasti naši vajenci, ki preživljejo najusodnejša življenjska leta pogosto daleč od skrbnega očesa staršev.

Ne, ne stokrat ne! Društva niso zato, da uprizore le vsako leto par iger in priredbe par predavanj, temveč zato, da vzgajajo ves naš rod, vse naše ljudstvo. Naloga je pa najvažnejši del našega ljudstva, ker zavisi od nje vsa bodočnost naroda, zato mora biti posvečena tej še prav posebno vsa naša ljubezen in naša skrb. Tisto društvo, ki se tega ne zaveda, se sploh ne zaveda svojih nalog. Zato: v vsako naše društvo tudi mladinsko knjižnico!

Niko Kuret:

O našem igranju

V zvezi s tem pa bi bilo kajpak omeniti tisti nesrečni poglobljeni polkrožni prostor pred odrom, ki naj služi *orkestru*. Dejstvo je, da se tisti polkrožni prostor za »orkester« uporablja vsake kvatre enkrat. Na drugi strani pa to brezno še po svoje poudarja ločenost, ki žal vlada med odrom in dvorano. V smislu dosedanjih izvajanj je seveda jasno, da je ta »orkester« za naše namene *največja ovira*. Pri njej pa ni nobenega kompromisa: *to moramo odpraviti*. Hvala Bogu, da jo imajo le redkokje. A ni škode brez dobička: kjerkoli jo imajo, bodo brez večjih težav lahko napravili — podaljšani (T) oder iz nje! *Pokrili* jo bodo s podom in napravili *stopnice* okrog in okrog — pa imate nai-

lepši moderni oder, ki si ga morete misliti!

Vprašal me bo ta ali oni s strahom in osuplostjo: Kaj pa orkester? Kam pa naj ga damo? Odgovor je lahko kratek: kamorkoli, samo tja ne, kjer bi motil skupnost odra in dvorane, igre in gledalstva. Ni gledališče zaradi orkestra, ampak orkester zaradi igre. Ta nekoliko neprijazni odgovor se da seveda povedati tudi drugače: orkester naj se postavi ob *stran* ali pa — in to rešitev nahajamo tudi v vseh modernih dvoranah — naj se namesti *zadaj* na »galeriji«, kjer bi morale biti v vsaki večji in »boljši« dvorani nameščene tudi orgle. Stvar je podobna razvoju v cerkvi. Tudi v cerkvi je bil »kor« sprva — in je še zdaj v takó ina-

novanih bazilikah — pred oltarjem. To pa je brez dvoma vernike motilo: kor jih je ločil od središča svetega dogajanja, od oltarja. Zato se je umaknil nazaj, — in menim, da ne le v korist skupne pobožnosti, ampak tudi v svojo lastno korist.

Preostaja mi sedaj še, da spregovorim o *drugačnih vrstah pozorišča*. To bo le bolj v informacijo, kajti mnenja sem, da bo ta *prehodna*, vmesna oblika »podaljš nega« odra *potrebna*, preden pridemo do drugih, primernejših oblik. ki jih bom navedel v naslednjem. Dva načina sta glavna in vsi drugi so le podvrste: prvi je *mногоstranski oder* (nemški: Spielachsentühne), drugi pa *središčni oder*. — *Mногоstranski oder* je kombinacija omarnega odra z mnogimi drugimi pozorišči po vsej dvorani ali pa izbaja brez omarnega odra s samim raz-

členjenim odriščem na raznih krajih dvorane: tako se igranje vrši *pred* gledalci, *na vsako stran* gledalcev, za njimi in *med* njimi. Zajeti so v sredo igranja in nehote se znajdejo sredi igre ter postanejo še sami — igralci. Vprav v tem je bistvo — *aktiviranega gledalstva*, ki ga je oznanjeval ruski revolucionarni teaterski teoretik Keržencev (=Samodejateljni teater) in ga nahajamo tudi kot bistvo nemške »laične« igre. — Središčni oder pa obstoja v tem, da se odrišče postavi *sredi* običajne dvorane in se gledalci razmestijo *okrog in okrog*. Ta oblika pozorišča prav močno spominja na pozorišča sejmskih glum, da, celo na Shakespearejev oder. — Ta navedba naj bo le radi popolnosti in vpogleda. Nemara pa bi jo ta ali oni režiser tudi poizkusil, če bi imel dosti poguma...
(Dajte prihodnjic.)

DROBIŽ

Iz prosvetne organizacije

PROSVETNI TEČAJI

za voditelje društev se bodo vršili, kakor vsako leto tudi letos od 2 do 5. februarja. Ti tečaji se dele v sledeče panoge:

1. **Režiserski tečaj** se bo vršil 2. februarja od 9 do 12 ter od 2 do 4 v Prosvetni zvezi, Miklošičeva cesta 5. Vsa društva naj določijo člana ali članico, ki ima veselje do režije ljudskih iger ter naj ga prijavijo na Prosvetno zvezo.

2. **Socialno prosvetni tečaj**, namenjen voditeljem društev, t. j. duhovnikom in učiteljstvu se bo vršil 3. februarja od 9 do 12 in od 2 do 4 v Ljubljani v Prosvetni zvezi. Ta tečaj obsega najbolj aktualna sodobna socialno-ideološka vprašanja. Voditelji društev dobe pravočasno okrožnico, iz katere bodo razvidna predavanja, katera naj bi imeli voditelji društev na društvenih sestankih. Tečaj se bo nadaljeval še 4. februarja. Prijaviti se je treba pri Prosvetni zvezi.

3. **Maskerski tečaj** se bo vršil 5. februarja, in sicer od 9 do 12 dopoldne. Vsak udeleženec naj prinese s seboj šminke in krep ter brisačo. Da ne bi društva imela prevelik izdatkov, zato se bo režiserskemu, kakor maskerskemu tečaju, dodal tako zvan operaterski tečaj, pri katerem se bodo navzoči izvežbali, kako uporabljati skioptikon za scenerijo na društvenih odrih za osvetljenje itd. Prilika pa bo dana tudi, seznaniti se z naj-novejšimi projekcijskimi aparati za slike na

neizgorljivem filmu, za razglednice in fotografije, za kino aparate P. Baby, Pathe lux in Bolex za 9,5 in 16 mm filme. Prilika pa bo dana tudi ogledati se normalni kino aparat. Ker se tehnika vedno izpopolnjuje in oderska režija ter scenerija zahteva napredka, zato bo ta tečaj zelo važen. Prijave za vse tečaje je treba poslati do 15. januarja na Prosvetno zvezo Udeleženci, ki bi se morda udeležili vseh treh tečajev, naj navedejo tudi želje glede prehrane in stanovanja.

Taksi zakon za društva je izšel v zadnji številki Vestnika Društveni funkcionarji naj se do dobra seznanijo z njim, da ne bodo imeli neprilike s kontrolnimi organi.

Trije kralji se bodo vprizorili v božični dobi na pre mnogih naših odrih. Ta igra je zelo priporočljiva ravno za božično dobo. Razposlali smo jo na vsa društva, katera prosimo, da jo obdrže kljub temu, da jo morda ne bi igrali letos, naj jo prihranijo za prihodnje leto. Za to igro je Prosvetna zveza založila več diapozitivov, ki se uspešno uporabljajo za scene in pozorišča v igri. Na mesto dragih zastorjev društva lahko uporabljajo te diapozitive.

Nаша knjižnica

Mohorjeva družba je ena naših največjih, najvažnejših in najzaslužnejših ljudsko-prosvetnih ustanov, ponos vsega naroda. Ves narod je zato dolžan skrbeti za njen napredek. Ze več let je število njenih članov stalno naraščalo, letos je nenadoma — padlo in celo

za nad 5000. Res preživljamo hudo gospodarsko krizo, toda ta padec je neodpušljiv, zato je naša dolžnost, da ga takoj nadomestimo dvojno. Ti zimski tedni morajo biti posvečeni v prvi vrsti branju in širjenju dobrega tiska. Tudi naša druživa bi morala zastaviti v tem pogledu vse svoje sile. Vsak član in vsak naš sosed mora biti Mohorjan in naročnik vsaj enega naših listov.

Novе knjige. Vsako založništvo pošlje prav za praznike največ knjig med svoje odjemalce in tudi naša so nam to pot preekrbela prav lepo in bogato izbiro. Jugoslov. knjigarna je izdala v svoji mladinski zbirki prelepo življenje deklice »Bibi«, znamenite danske pisateljice K. Michaelis. To je gotovo ena najljubeznivejših mladinskih knjig, ki so zadnje čase pri nas izšle in ker je dolžnost ljudskih knjižnic, da se ozirajo tudi na mladino, naj tega dela nikakor ne prezro. Okrašen je tudi z mnogimi slikami. Tik pred Božičem je izšel tudi prezanimiv Jakčev potopis »P o r d e č i z e m l j i c e«. Znani naš slikar Jakac se je namreč mudil dve leti v Ameriki, preromal vso od enega konca do drugega, obiskal zlasti mnogo kolonij naših slovenskih izseljencev in o teh svojih poteh nam kot nobena druga slična nudi res jasno sliko o Ameriki in življenju tamošnjih naših izseljencev.

Tudi naša podjetna Cirilova tiskarna v Mariboru točno izpolnjuje svoje obljube. Ta mesec je zaključila šesto knjigo divjeromantičnih K. Mayevih spisov »Z ut i c e«, ki nas je privedel preko vsega Balkana v Albanijo, te dni pa izide prvi snopič nove serije (10., 11. in 12. knjiga) z naslovom »S a t a n i n i š k a r i j o t e«. Kdorkoli je dobil v roke katero izmed dosedanjih knjig, bo gotovo napeto pričakoval tudi to novo serijo. Opozarjamo vse naše brávce, da se na Mayeve spise lahko tudi naroče. Plačajo 10 obrokov na leto po 13 Din, dobi pa potem vsak mesec redno po en snopič, ki obsega okroglo 150 strani. Cena je torej jako nizka.

Po naših odrih

»Slehernike, o katerem smo poročali že parkrat, gre sedaj z nepričakovanim uspehom preko naših podeželskih odrov. Igrajo ga po mestih in po skritih gorskih vaseh in povsod je uspeh izreden, zato vnovič opozarjamo nanj še ostale naše odre. Kjer ga niso igrali v adventu, naj se ga lotijo v postu, za prvi božični čas bodo pa najprimernejši »Trije kraljci«, o katerih smo tudi pisali že v zadnji številki.

Iz našega narodnega gledališča. V ljubljanskem narodnem gledališču so igrali zadnje čase dve važni stvari, na katere opozarjamo zlasti režiserje. Prva je znamenita tragedija velikega ruskega pisatelja Merežkavskega »Carjevič Ateksej«, ki je za vprizoritev na naših podeželskih odrih pre-

težak, toda režiserji bi pridobili gotovo izredno mnogo, če si ga ogledajo pri prvi priliki. Druga je pa Vombergerjeva ljudska veseliga »V o d a c«. Vomberger je novinec v našem slovtvu, vendar je popolnoma zmagal že s tem svojim prvim delom, kajti ustvaril nam je novo, izvirno, domačo ljudsko igro, ki bo šla morda že letos preko vseh slovenskih podeželskih odrov, kakor pred leti Finžgarjev »Divji lovec«, zato bi bilo dobro, če si jo čim prej ogleda v ljubljanskem narodnem gledališču čim največ naših podeželskih igralcev, vsaj pa vsi režiserji, ki bodo igro režirali.

Iz radijskega zvočnika

Takse za radio znašajo pri nas, kakor znano po 25 Din od vsakega aparata, pa naj bo to skromen detektor ali pa mnogocevni aparat. Pobira se taksa vsake tri mesece, torej po 75 Din. Zadnje mesece se je začelo gibanje, da se te takse uredijo na novo. Odpravi jih je seveda nemogoče; kajti taksa, in še ta ne vsa, je edini dohodek, iz katerega mora plačevati svoje ogromne stroške. Zaradi hude gospodarske stiske bi bilo pa gotovo prav, če bi se jo vprašanje vnovič uredilo. Država naj bi prepustila vso takso postaji, ta naj bi jo pa zato za detektorje nekoliko znižala, za največje aparate, zlasti pa po javnih lokalih jo lahko še nekoliko zviša, a pobirala naj bi se mesečno, da ne pride prevelika dajatev naenkrat.

Radijskih aparatov je bilo na vsem svetu konec lanskega leta okroglo 38 milijonov. Podrobnejše podatke objavimo o prvi priliki, danes le omenimo, da jih ima od Jugoslavije za več kot polovico manjša Madjarska, kjer je pa gospodarska stiska še mnogo večja nego pri nas, okroglo 320.000, naša država pa niti 50.000. Ta velika zaostalost nam res ni v čast.

Film in skioptikon

Nov slovenski film. »V triglavskih strminah« so predvajali pred kratkim v Ljubljani in sedaj ga kažejo že tudi po mnogih drugih krajih. Film spominja precej na »V kraljestvu Zlatoroga«, le da je še izrazitejši turističnega značaja. Bistveni del tvori vrstolomno plezanje po severni steni Triglava, vsebuje pa tudi mnogo lepih motivov iz življenja našega gorenjskega kmeta ter kopicu prekrasnih pogledov na naše divne planine. Na ta film opozarjamo vsa naša društva, saj je več kot naša dolžnost, da predvajamo v prvi vrsti domače lepote.

Skioptikon. Dobro ohranjen skioptični aparat je naprodaj pri Prosvetni zvezi v Ljubljani za ceno 1700 Din z lučjo vred. Društva, ki bi reflektirala na ta aparat, naj sporoče, ako žele električno luč, naj navedejo število voltov, ako pa žele karbidno razsvetljavo, tudi to lahko dobe.

